

*'Wie weet
gaan we
een gelukkige
dag tegemoet'*

Birgit (midden) nodigt ieder
een uit om zich verbonden te
voelen in de 'liefdestunnel'.

Een dag bij de franciscaanse leken van Stoutenburg

'IK HEB HIER GEEN ENG KL

Het traditionele kloosterleven sterft uit, het lekenklooster is in opkomst. 'Volzin' ging langs bij de tuinweek van Stoutenburg, waar natuurliefhebbers, vrijzinnige christenen en boeddhisten vrolijk door elkaar lopen en zich thuisvoelen. "Niets gaat hier volgens regels."

Tekst: Frieda Pruijm Beeld: Aya Musa

7.15 uur: De vogels fluiten al naar hartelust op een vroege lentedag als de klokken luiden in lekenklooster Stoutenburg. De bewoners en zeven deelnemers aan een tuinweek – vooral vrouwelijke vijftigplussers – verzamelen zich achter het kasteel, laarzen of bergschoenen aan. Gemeiniteslid Carolien (49) leidt de ochtendmeditatie. Staand in een kring doen ze een warming-up en masseren ze elkaars rug. *Happiness is here and now. I have dropped all my worries*, klinkt het dan, voordat de stiltewandeling door het bos begint. Die is geïnspireerd door de Vietnamese boeddhistische monnik Thich Nath Hanh. Halverwege staan ze stil voor een tekst over 'leven binnen de grote omarming van de aarde'. "Wie weet gaan we een gelukkige dag tegemoet", besluit Carolien. Bij de achterdeur stampen ze de aarde van hun schoenen.

8.00 uur: Parttime bewoonster Annet (54) luidt een belletje voor het ontbijt in stilte. Zij is vandaag de 'huismus', het aanspreekpunt van de gemeiniteit. Veertien mensen zitten aan een lange tafel. Na de maaltijd leest gemeiniteslid Cocky (63) voor over het leven van mysticus Jan van Ruusbroec, uit het boek *Dwarssluggers in naam van God*. Zijn scheldkanonnade op

de kerk leidt tot gegriinnik.

"Wat me hier zo aanspreekt? De aandacht voor tuin en eten, meditatie en in de wereld staan", zegt Annet even later. "Ik heb hier geen eng kloostergevoel bij. Het is zó open. De katholieke kerk heb ik verlaten. Daarna ontdekte ik de yoga. Nu begin ik verbindingen te leggen tussen oosterse religie en westerse mystici. Ze hebben het over hetzelfde, als je maar diep genoeg graaft: verbondenheid van jezelf met alles en iedereen om je heen."

Acht jaar geleden maakte ze kennis met Stoutenburg. Niet lang daarna deed ze mee aan een tuinweek en was ze 'verkochte'. Maar ze woont samen met haar vriendin en had tot voor kort een hectische baan in een ziekenhuis. "Ik werd de gekte op mijn werk steeds meer zat. Toch heeft het me nog twee jaar gekost voor ik ontslag durfde te nemen en hier - in november - parttime ben gaan wonen. Ik vind het hier een feestje."

9.00 uur: De tuingroep verzamelt zich met gemeinitesleden Cocky en Marco (49) in de cirkelvormige moestuin. Gisteren hebben ze die ritueel 'geopend': vanuit de vier windstreken kwamen ze aangelopen, onder het zingen van een lied. Ze spraken een 'inheems' gebed uit, waarin ze om vruchtbaarheid van de aarde vroegen. Op rode vlaggen schreven ze wensen en ze plantten de eerste knoflook.

Vandaag begeleidt deelnemster Birgit (55) aan het begin van de werkdag een oefening om verbondenheid te ervaren. De aanwezigen maken een *tunnel of love* door in twee rijen tegenover elkaar te gaan staan en daar om de beurt doorheen te lopen, waarbij ze aan twee kanten worden warm gewreven.

Dan verdeelt Cocky de taken: onkruid wieden, stro van de bedden halen, de composthoop omscheppen en compost mengen met aarde. Tot 13.00 uur wordt

"Iedereen kan de bel luiden. Dan sta je even stil en word je je weer bewust van wat je doet."

er in stilte gewerkt. "Alles wordt wakker," fluistert Birgit. "Spinnen, muizen, slakken. Gelukkig zijn ze nog slaperig, dat maakt ze minder eng." Henrik (28) vindt een padje in de composthoop, dat hij trots komt laten zien.

Dan luidt Marco een bel. Iedereen staat stil. Birgit haalt diep adem en schudt haar lichaam los. "Iedereen kan die bel luiden", legt ze uit als deze even later nog eens heeft geklonken. "Dan word je je weer even bewust van wat je doet."

10.30 uur: Klokgelui voor de koffiepauze. Op de huiskamertafel branden kaarsen. Annet komt binnen met een kar vol thermoskannen, brood en margarine. "Vanwege de vastentijd hebben we geen koekjes vandaag."

Cocky beweegt een fles heen en weer met een compostpreparaat. Kersverse bewoonster Ida (61) vertelt dat de bewoners hiervoor eerder paardenbloemen, brandnetels, duizendblad en eikenschors bij een gunstige maanstand hebben geplukt, gedroogd en met aandacht hebben fijn gemaakt, onder het zingen van liederen. "Ook al geloof je niet in de heilzame werking, dan is het toch magisch", vindt ze.

Ida – gescheiden en (groot)moeder – zegde onlangshaar baan als therapeute op om hier te gaan wonen; voorlopig voor

OOSTERGEVOEL'

een jaar. “Ik had ruimte nodig en trok steeds meer hierheen. Ik volg het boeddhistische pad, ben bang voor dogma’s. Hier ervaar ik openheid naar alle stromingen. In mijn werk draaide het alleen maar om productie; hier gaat het om ieders geluk. Er is ruimte voor alles waarvan je hart sneller gaat kloppen. Ik vond bijvoorbeeld dat er fruitbomen moesten komen. Daar zorg ik nu voor. Vanochtend heb ik lieveheersbeestjes die in mijn kamer zitten in potjes met stro gedaan en in de bomen gezet. Zij eten luizen.”

11.30 uur: “De cirkels in deze tuin zijn organisch gegroeid”, vertelt Erik-Jan (54), terug in de moestuin. “Zo mooi kun je het niet bedenken. Niks gaat hier volgens regels. Net kwam Marco terug bij het bed dat hij aan het wieden was. ‘Hé, ik kan me niet herinneren dat het paadje erlangs zo liep’, zei hij. ‘Maar zo vind ik het ook mooi.’ Dat vind ik prachtig! Ik heb bij een farmaceutisch bedrijf gewerkt; alleen maar hoofdwerk. Door het fysieke werk hier kun je je hoofd leegmaken en ontstaan er mooie gesprekken.”

In de kas vertelt gemeenteslid van het eerste uur Cocky hoe ze op Stoutenburg terecht kwam: “Mijn lievelingstante was franciscane en werkte in de verpleging. Ook ik wilde eenvoudig leven en er zijn voor anderen.” Eerder woonde ze in een franciscaanse woongroep. Van Stoutenburg sprak vooral het wonen en werken op één plek haar aan. “Eerst heb ik nog parttime als verpleegster buitenshuis gewerkt, maar uiteindelijk ben ik fulltime hier gaan werken, in huis en tuin en in ons conferentieoord voor groepen van buiten.”

Een traditioneel klooster is haar te benauwd. “Ik houd van veel ingangen. Franciscus is voor mij de centrale figuur. Die koppel ik los van de katholieke kerk. Boeddhisme en soefisme vind ik ook inspirerend. Als onze franciscaanse insteek als puur christelijk wordt opgevat, kan dat tegenvallen.”

13.00 uur: Lunchtijd. Het gezelschap is inmiddels, met vrijwilligers, uitgebreid tot twintig personen. Carolien heeft courgettesoep met kokos gemaakt. Ze vertelt dat op Stoutenburg in het verleden ook stellen met kinderen woonden, maar de combinatie van gemeenschapsleven en gezinsleven

Henrik (midden): “Ik hoef niet ergens naar toe te gaan maar kan zijn met wat er is.”

“Franciscus is voor mij de centrale figuur, maar dan los van de kerk”

is gecompliceerd. Nu is zij met Marco nog het enige stel en zijn zij als 49-jarigen de jongsten. “Na een LAT-relatie van zes jaar wilden we graag dicht bij elkaar wonen. Marco woonde hier al. Ik ging het leven hier steeds meer waarderen. Ik ben niet religieus opgevoed, maar ik geloof wel dat er meer is en voel me erg verbonden met de natuur. Franciscus zie ik als een westerse Indiaan. Toen ik hier kwam wonen, zag ik Marco wel meer, maar het was zoeken wanneer we met z’n tweeën konden zijn. Nu plannen we samen dagen vrij en gaan er dan vaak op uit.”

14.00 uur: Tijdens de siësta vertelt franciscaan Guy (68) over het ontstaan van het milieuproject 22 jaar geleden. “In de jaren tachtig deed ik in het Koetshuis op dit landgoed religieus vormingswerk met jongvolwassenen: we gingen op zoek naar hun persoonlijke spiritualiteit met behulp van *sacred dance*, intuïtief tekenen, van alles. Dat sloeg aan. Er was een groepje dat steeds vaker kwam; de franciscanen die in het kasteel woonden, gingen verhuizen. Toen ontstond het idee om er een eigentijds klooster van te maken.”

De franciscanen vonden het goed, als ze zichzelf konden bedruipen en het project in de lijn van Franciscus zou liggen. Ze moesten ook kerkdiensten houden voor de buurt. “Dat is niet gelukt, want we vonden geen priester. Achteraf is dat een grote zegen. Doordat we niet gebonden zijn aan een kerk, konden we onze eigen vormen ontwikkelen.”

Ze besloten om alle inkomsten in één pot te storten en vegetarisch te koken. Toen iemand de groepsauto total loss reed,

kwam er geen nieuwe. Een gemeenschappelijke spiritualiteit ontstond gaandeweg. “Iedereen die zich verbonden voelt met het mysterie van het bestaan, past hier. Met aandacht werken hebben we van Thich Nath Hanh geleerd. Zijn nadruk op liefdevolle vriendelijkheid en aandacht voor de schepping passen goed bij het franciscaanse gedachtegoed. Stilte speelt in ons leven een belangrijke rol. We laten ons doorverschillende traditie inspireren om ons te verbinden met onszelf, de wereld om ons heen en met God. Voor mijzelf staat Franciscus centraal. Hoeveel mensen waren niet blij dat de nieuwe paus zich Franciscus noemde? Daar krijg ik kippenvel van. Als we iets van die blijheid tot uitdrukking kunnen brengen hier, is dat prachtig.”

Hij benadrukt dat de weken die Stoutenburg voor buitenstaanders organiseert niet therapeutisch bedoeld zijn. “Maar de aandacht en stilte kunnen wel helend werken. Daarin woel je als het ware je eigen grond om.”

15.00 uur: Bij een kop thee in de huiskamer vraagt Marco de tuingroep na te denken over hun verbondenheid met de natuur. Ze sluiten hun ogen en denken terug aan een moment waarop ze die verbondenheid sterk ervoeren.

Henrik vertelt over zijn trektochten door de Noorse natuur met studievrienden. “Soms kwamen we dagenlang geen mens tegen. Dat had iets magisch.” Erik-Jan was diep onder de indruk van de sterrenhemel in Kenia tijdens een wandelvakantie. Karin stond eens tijdens een fietstocht stil. “Ineens voelde ik me diep verbonden met mijn medemensen. Ik dacht: dit is van ons allemaal.”

De groepsleden gaan het bos in om hun ervaring vorm te geven in de natuur. Daarna verzamelen ze bij de achterdeur, samen met wat loslopende kippen. Ze stippelen een route uit langs de ‘kunstwerken’. Karin vormt met de groep een kring in het bos. “Ieder van ons heeft zijn eigen geschiedenis”, zegt ze, “dus ik wijs je mijn plek en dan kijk je zelf hoe je er komt.”

Stoutenburg

Sinds 1991 is op landgoed Stoutenburg, in de buurt van Amersfoort, een franciscaans milieuproject gevestigd.

In het voormalige franciscaans klooster wonen momenteel vijf gemeenschapsleden (één franciscaan en vier leken), een huisgenote en een parttime bewoonster. De drie pijlers van Stoutenburg zijn gemeenschap, spiritualiteit en verbondenheid met de natuur. Franciscus van Assisi, boeddhisme en soefisme zijn belangrijke bronnen van inspiratie. De leden volgen doordeweeks een kloosterlijk dagritme met zes uur werk in huis en ecologische moestuin. Vrijwilligers en donateurs steunen de gemeenschap, die ook gasten ontvangt, open vieringen belegt en weken organiseert voor mensen van buiten. Bijna elke laatste zondag van de maand is er een viering en een informatiemiddag waar iedereen welkom is.

Voor meer informatie: www.stoutenburg.nl

Birgit kruipt en rent, Cocky neemt een omweg en Marco waadt door een sloot. Ze ontmoeten elkaar bij een picknickbank, waar ze uitkijken op een weiland.

“Zo stond ik toen”, zegt Karin, “opgenomen door mijn omgeving. Ik dacht: de aarde kan makkelijk zonder mij, maar ik kan niet zonder de aarde en haar bewoners.”

Henrik vraagt de anderen om achter hem aan te kuieren met de handen op de rug. Na een tijdje maken ze weer een kring. “Voor mij is het niet zo belangrijk om ergens naar toe te gaan, maar wel om te zijn met wat er is”, zegt hij.

“Vorig jaar, toen ik op Stoutenburg een groep jonge idealisten trainde, kwam het woord woekeren naar boven. Ik heb ook behoefte om te woekeren: te zijn in plaats van ergens naar toe te gaan, zoals de natuur ook z'n gang gaat.”

17.30 uur: Klokgelui voor de stille meditatie in de kapel. In het midden staat een kaars en een pot narcisjes. Negen mensen nemen plaats op bankjes en kussentjes, sommigen met een deken omgeslagen.

18.00 uur: Na een korte stilte en een hand in hand gewenst smakelijk eten geniet iedereen van het door Carolien bereide avondeten met zelfverbouwde groenten uit de vriezer, gierst en kaassaus – van ontbijtbordjes vanwege de vastentijd. Daarna is er vrije tijd tot half tien.

21.30 uur: Iedereen komt weer samen in de kapel, verlicht door een kaars en waxinelichtjes.

Cocky laat een Indiaans lied horen, voor Moeder Aarde, waarbij je kunt gaan liggen. Uit de cd-speler klinkt een zanger, die *'Mother'* en *'The Greatest Spirit'* aanroept, begeleid door gitaren en een achtergrondkoortje.

Als het lied voorbij is, slaat Cocky op een klankschaal. Ze wenst ons een goede nacht.

Terwijl iedereen stilletjes z'n kamer opzoekt, zegt Guy nog iets over het kloosterterrite. “Dat geeft alles een plaats op de dag: jezelf, werk, bezinning, eten en ontspannen. Het doel ervan is gelukkig worden. Door de bel word je er steeds aan herinnerd dat er nog meer is. Dat leidt tot een uitgebalanceerd leven.” ●

NIEUWE VORMEN VAN RELIGIEUS LEVEN

Het traditionele kloosterleven sterft langzamerhand uit: ons land telt ruim 6000 religieuzen (paters, zusters, broeders); dertig jaar geleden waren dat er nog 25.000. Daarvoor in de plaats komen talloze nieuwe vormen van religieus leven: groepen van leken die met religieuze instituten verbonden zijn, kloosters waar leken meelevende en zelfstandige groepen die soms een band hebben met religieuzen, zoals Stoutenburg. Sommige leken groepen leven - fulltime of een deel van hun tijd - samen in een huis, anderen geven hun idealen vorm vanuit hun eigen leefomgeving. Een aantal voorbeelden:

Dominicaanse Lekengemeenschap Nederland

In 1999 opgericht voor en door mensen die in hun werk en persoonlijk leven vorm willen geven aan hun dominicaanse inspiratie. De gemeenschap telt 56 leden van uiteenlopende kerkelijke achtergrond. Zij verkondigen het evangelie op de plaats waar zij leven en werken.

Priorij Emmaus Maarssen

Hier leeft sinds 2002 een groep vrouwelijke 'participanten' maandelijks een aantal dagen mee met de Kanunnikessen van het Heilig Graf. Ook in hun leven thuis geven zij stilte en gebed een plaats.

Casella

Vier zusters Augustinessen van Sint Monica uit Utrecht vormen sinds 2001 een kleine woongemeenschap, eerst in Utrecht, nu in een boerderij bij het kloosterterrein in Hilversum, waar zij leken de mogelijkheid bieden om fulltime of parttime mee te leven.

De Wonne

Sinds 1979 gevestigd in een oud klooster in het centrum van Enschede, waar op dit moment acht kerngroepleden, religieuzen uit verschillende tradities en leken, een gemeenschap vormen. Zij vangen circa dertig mensen in probleemsituaties op.

Focolarebeweging

'Gemeenschap' en 'eenheid' zijn kernwoorden van de internationale katholieke lekenbeweging Focolare. Sinds 2002 is het Nederlandse centrum van Focolare, inclusief een leefgemeenschap, gevestigd in en rondom abdij Mariënkroon in Nieuwkuijk. Op het terrein wonen ook de paters cisterciënzers, die er sinds 1904 hun abdij hebben. In 2008 vestigde ook kardinaal Simonis zich in een van de gebouwen.

Graalbeweging

Internationale vrouwenbeweging die streeft naar rechtvaardigheid, duurzaamheid en vrede vanuit religieus perspectief. Ze ontstond in 1921 uit een groepje jonge katholieke vrouwen die bij elkaar kwamen onder begeleiding van de jezuïet Van Ginneken. Tegenwoordig komen de vrouwen uit verschillende religieuze tradities. Ze wonen niet samen, maar komen bij elkaar in gespreksgroepen, vergaderingen en vieringen. In Nederland is hun ontmoetingsplek het Graalhuis in Utrecht.

Meer informatie:

www.knr.nl/religieusleven. Klik op 'leken groeperingen'.

